

DE LA

Real Academia de Buenas Letras

— DE BARCELONA —

— 43 —

OCTUBRE Á DICIEMBRE DE 1911

— 44 —

A LA MEMORIA DE DON FELIP BERTRÀN D'AMAT

De temperament jovial, ple de senyoriu en lo dir y en lo fer, era'l distingit acadèmic que acaba de dexarnos un esperit sempre ansiós de treballar y d'afavorir ab sa cooperació tota empresa noble y d'utilitat per a la patria. Malgrat sos setanta cinch anys tenia encara alè per exercir dues presidències, la de nostra Corporació y la de la Academia Provincial de Belles Arts.

Una volta acabada la llicenciatura y obtingut lo títol d'advocat preferí al exercici corrent de la carrera l'estudi de les doctrines jurídiques y especialment del dret català, que'l conexia desde'l punt de vista enlayrat que fa descobrir la gestació misteriosa de les costums y de la naturalesa d'un poble en la formació de ses lleys. Per axò n'era entusiasta, perquè en conexia'ls lligams invisibles que compenetren a Catalunya ab son dret civil, que es son terror espiritual y la base de son caràcter y de sa nacionalitat. Quan va publicarse'l Còdich Civil, y fôu posat en perill de mort lo nostre dret, D. Felip Bertràn se comptà entre'lsampions més ardots de la llibertat civil de la nostra terra.

En lo memorable Congrès de Jurisconsults que aleshores se celebrà va produhirse un fondo moviment de solidaritat que acoblà als catalans de les més oposades opinions polítiques. Recordèm encare que acabavem nosaltres de sortir de la Universitat y varem ésser admesos al dit Congrès per una petita memoria presentada, obtant a tenirhi representació. Hi havia ab nosaltres. En Zulueta y altres novells advocats, tots de criteri lliberal, però influits per lo sentit positivista que tornava a revivre en aquest poble. Varem colocarnos al costat dels defensors del dret català, entre los quals hi havia En Duràn y Bas, En Permanyer, En Pella, En Vergés, En Gonzalo Serraclara, En Vallès y Ribot y tots los federals, aparexent en lo partit contrari los progressistes y radicals. No havèm oblidat la impressió que va produhirnos la paraula d'En Bertràn d'Amat, qui fôu un dels que ab més xardorosa devoció sortí a la defensa del dret català.

En aquella època tenia En Bertràn no més que 46 anys; era jove y posava en sa paraula'l foch de la plena vida y la força del sencer convenciment. Contestant a n'En Mascaró, qui no creya en la virtualitat del nostre dret y que proclamava la superioritat del còdich únich, va obtenir ab son parlament les més plenes mostres d'aprobació: « Nosaltres, deya, necessitem les nostres lleys per lo unides que estàn ab nostres costums y per lo que s'han acomodat a la nostra terra. Es precis considerar que Catalunya té'l territori menys fèrtil d'Espanya: tot son penyes y montanyes. Dividiu, dochs, en quatre parts aquest patrimoni y la conseqüència serà que Catalunya's convertirà en un refugi de feres, més despoblat y trist que'l mateix Aragó y Castella.» « L'amor a la terra, exclamava en altre moment, es a manera d'una segona religió y no's deñ abjurar la religió dels pares sinó quan se té lo convenciment de que es un altra la que conté la veritat y la justícia.»

Com en aquell Congrés va sonar també en llabis catalans la paraula separatista contra'ls qui defensaven braument lo nostre dret, tingué ocasió En Bertràn per a recordar que essent, en 1865, diputat a Corts, al discutirse una qüestió accidental va càureli tot seguit a sobre la acusació de que'ls catalans no volien més que la independència y l'aïllament, y obligantlo a respondre ab energia que « desde que la guerra ens uní ab vincles de sanch, després que en lo nostre temps ens havèm ajuntat per a defensar la patria, veniu are vosaltres a dirnos que volèm allunyarnos per que volèm conservar nostre caràcter comú, nostra fesomia, per que volèm tot allò que sens perjudicar a ningú ens es favorable a nosaltres ».

Lo primer treball doctrinal d'En Bertràn fôu a la Academia de Legislació y jurisprudencia de Madrid, hón, en lo curs de 1858 a 1859, llegí un important discurs sobre la propietat literaria, guanyant una medalla de plata. S'ocupà després també ab molta preparació y domini de la materia del establiment a Espanya del crèdit territorial, formulant, en 1864, un projecte sobre societats o associacions per aytal objecte, que fôu acceptat per l'Institut Agricol Català de Sant Isidre, y publicant ademés sobre'l crèdit territorial un treball en la revista *La América*. Ab aquests estudis havia dignament correspost a la iniciativa que lo seu pare, D. Joseph Bertràn y Ros, membre també d'aquesta Academia, havia pres alguns anys abans en la Societat Econòmica Barcelonesa d'Amichs del País, tractant ab notable competència del establiment d'un Banch hipotecari relacionat ab la aplicació del crèdit territorial.

En lo camp dels estudis jurídichs tractà encare En Bertràn d'Amat lo punt de la espropiació, publicant, en 1889, una memoria titulada *Teoría ó concepto jurídico de la Expropiación forzosa por utilidad pública*.

En Bertràn estigué en aquest orde d'estudis sempre afiliat a la escola històrica de Savigny, com estigué en quant a les qüestions artísti-

ques, enamorat totstemps de lo clàssich. No havèm de repetir ací lo que ja diguerem en l'article necrològich que publicà *La Il·lustració Catalana* en lo mes de juliol d'aquest any, sobre ses opinions en punt al fonamental moviment polítich del regionalisme català y sobre la seva por d'arribar al tèrme lògich de la nostra renaxensa, n'obstant d'haver estat ell un dels fundadors dels Jochs Florals de Barcelona y d'haver afirmat en los ordres literari, artístich, econòmich y jurídic la personalitat catalana.

Los seus extensos coneiximents en materies artístiques lo portaren ja fa molts anys a la presidència de la Academia provincial de Belles Arts y en donà probes justificatives, publicant entre altres treballs d'aquest ordre un titulat *Del origen y doctrinas de la Escuela Romántica, y de la participación que tuvieron en el adelantamiento de las Bellas Artes en Barcelona los señores D. Pablo y D. Manuel Milá y Fontanals y D. Claudio Lorenzale*, bona contribució al estudi crítich de la nostra historia artística, de la que s'en ha publicat una segona edició en 1908.

En la nostra Academia de Bones Lletres hi entrà ab caràcter d'honorari a 4 de maig de 1866, passant a la categoria d'acadèmich numerari en 1882. Ai poch temps, en lo mes de novembre del propi any, ja fôu elegit per lo càrrech de comptador de la Junta de govern, y en sessió de 26 de febrer de 1883 fôu nomenat secretari primer, llegint, en aquest concepte, una interessant memoria dels treballs de la Corporació, a partir de 1881, en la sessió inaugural de 17 de febrer 1884. Quan D. Guillel·m M.ª de Brocà presentà son discurs de recepció, en 1890, fôu contestat per En Bertrán d'Amat, qui fêu interessantíssimes observacions y consideracions sobre'l moviment legislatiu a Catalunya en temps del rey Jaume'l Conqueridor, que portava la decadencia del dret gòtich y la dominació del dret romà.

Mort En Duràn y Bas, fôu elegit, en sessió de 20 de novembre de 1907, per ocupar lo càrrech vacant de president d'aquesta Royal Academia D. Felip Bertrán d'Amat y poch abans havia llegit un substanciós treball necrològich d'aquell insigne jurisconsult.

Finalment, en la sessió pública en honor del rey Jaume I y en commemoració del VIIe centenari de son natalici, que nostra Corporació literaria celebrà'l 2 de febrer de 1908, fêu lo president Sr. Bertrán d'Amat un molt bell parlament, publicat després en aquest Butlletí.

Per sa qualitat de president de la Academia de Bones Lletres era un dels dos vispresidents de la Junta permanent del Congrès històric de la Corona d'Aragó y presidi alguna de les sessions del Congrès del rey Jaume'l Conqueridor, havent fet un notable parlament recomptant les tasques que la secció històrica d'aquest havia realitzat, en la solemne sessió commemorativa del 26 de juny de 1908, celebrada en la Casa de la Ciutat de Barcelona, per enaltir la fundació del Concell de Cent per aquell insigne monarca.

No podem entrar a detallar tots los treballs del benvolgut y dignísim colega que havèm perdut per sempre y que havia format part de la Academia per temps de quaranta cinch anys. Son millor elogi es dir que fôu una vida verdaderament profitosa per Catalunya, un home de cultura extensa y ferma. Mantinguèm agrabits la memoria d'En Felip Bertràn d'Amat, qui sapigué no sols conservar sinó enaltir un nom català ja il·lustrat per En Felip d'Amat a les Corts de Càdiz, per En Fèlix Amat, arquebisbe de Palmira y membre numerari també d'aquesta Real Academia y per l'eximi Torres Amat, bisbe d'Astorga, acadèmic de Bones Lletres y autor del Diccionari crítich d'autors catalans.

FREDERICH RAHOLA Y TREMOLS

EL PROBLEMA DE LA ORTOGRAFÍA

Desde antiguo esta Real Academia ha fijado su atención en la ortografía considerándola una de las cuestiones gramaticales de mayor importancia para la lengua catalana.

Con motivo de la proposición para publicar una Gramática y Diccionario de nuestra lengua en 1878, fué nombrada, en sesión de 8 febrero 1879, siendo presidente de esta Corporación el Sr. Rubió y Ors, una comisión compuesta de los académicos numerarios D. José Balari y Jovany, D. Adolfo Blanch y D. Antonio Aulestia y Pijoán para redactar un proyecto de ortografía catalana, «por considerar de urgente necesidad establecer la ortografía de nuestra lengua para acabar con la anarquía que en este punto prevalece». Dieron aquellos señores cumplimiento al encargo, y el proyecto fué leído por el ponente de la propia comisión Sr. Balari en sesión de 29 noviembre 1879, quedando aceptado en principio por la Academia. Fué inmediatamente impreso y repartido á los académicos numerarios y á los correspondientes residentes en Cataluña, al objeto de que lo estudiaran y se sirvieran hacer las observaciones que creyesen oportunas.

En el proyecto procuróse, en primer término, desvanecer las principales dificultades ortográficas y explicar como casi todas procedían de que teniendo la lengua catalana nuevos sonidos que no emplearon los latinos, no hemos adoptado signos particulares para ellos, representándolos instintivamente nuestros escritores. Una vez desvanecidas dichas dificultades, el proyecto concretábase á establecer reglas para una ortografía «que sea generalmente aceptada, sin necesidad de acudir á verdaderas reformas ni menos á medios arbitrarios ó convencionales».